

TIDEVARVET
N:r 31: 1929

Vår ledande artikel, Följderna, är skriven med anledning av krigsutbrottets 15-årsdag.

Lösdrivarlag eller icke? är den sista artikeln i serien omkring sakkunniges förslag till åtgärder mot lösdriveri.

Gina Leffler skriver om Spanskt måleri, dess inflytande på modern konst och några av dess största namn.

I De röda dagarna i Wien, sedda av en utomstående, skildrar Elsa Björkman-Goldschmidt den socialdemokratiska ungdomsförsamlingen som nyss ägt rum med fred och folkförsörjning som lösen.

Först omkring den 16 juli var sammanräkningen av finska riksdagsvalen klar. Märta Schulz-Cajander, Helsingfors, ger för Tidevarvet en översikt av dess viktigaste siffror och innebär i artikeln Riksdagsvalen i Finland.

G. K. Chestertons historia, Livslevande, fortsätter i detta nummer med sitt andra kapitel, En optimists bagage.

SPANSKT MÅLERI

I. EL GRECO av Gina Leffler

Kristus i Getsemane

I vilken egendomlig kontrast står ej den spanska konsten till det politiska livet. Nya tidens första århundrade såg visserligen mycken stor konst födas, i synnerhet på arkitektursens område, men det spanska måleriets storhetsid är 1600-talet, den politiska nedgångens århundrade. Spanien kan ej uppvisa samma nästan myllrande rikedom av målare som 1500-talets Italien, även om många funnos, som knapphändig eller ej alls äro representerade

i museerna utanför det egna landet. Men århundradets stora målare äro av en så utpräglad karaktär och av så betydande mått, att de stå i en klass för sig; åtminstone två av dem, Greco och Velasquez, ha fått en genomgripande europeisk betydelse.

Madrids största dragningskraft på främlingen är Prado, denna pärla bland Europas museer. De samlingar, som här rymmas, representera ett omäthart värde. Allt vad Spanien fram-

bragt ypperst i målarkonst representeras här i finaste urval; man har en känsla av att vandra bland enbart stora konstverk av första rangen. Kommer därtill de utvalda samlingarna av nederländskt och italienskt, framför allt venetianskt måleri alltifrån Filip II:s dagar. Här har man ett utmärkt tillfälle att genom jämförelser söka utläsa den specifikt spanska karaktären i måleriet.

forts. å sid. 4.

Flygmaskinen

I Amerika har startats en ny tidsskrift avsedd för flygintresserade. Den heter *Lika flygning för män och kvinnor* och dess namn, *Equal Rights*, rimmar på ett förtjusande och för de försatta betydelsefullt sätt med det gamla namnet *Equal Rights*, *Lika Rätt*, som i många strider varit det eldande baneret för trogna och hänfödda trupper, vilka i dess tecken ofratt nattsöm och lediga kvällar, nujen och anseende och den livets trygghet, som männens gillande skänker.

Den nya tidskriften kom till delvis på grund av det betänkliga misstag, till vilket miss Amelia Earhart gjorde sig skyldig. Miss Earhart, flygaren, den första kvinnan som deltagit i en lyckosamt genomförd Atlantflygning, visserligen passagerare men världsbekänd, ville få till stånd särskilda flygtävlingar för kvinnor, så att dessa skulle slipa tävla i männens kappflygningar och ur kraftmätningen hemföra endast nederlag.

Miss Earharts förslag upprörde på det högsta flygveteranen, Marjorie Stinson. Hon inte bara vägrade att medverka till dess förverkligande utan tog också med all kraft upp striden på det nya fältet: *Lika flygning för män och kvinnor*. Här behövs press och propaganda! Hade inte miss Stinson själv äran av sin broders utbildning, den ryktbare flygaren Eddie Stinson! Hade hon inte framgångsrikt undervisat oialliga stridflygare i den ädla konsten! Var inte hela hennes liv en bekräftelse på sanningen i den sats, som just nu en av de stora flygmaskinsfirmorna genom flotta helisdesannonser söker träffa in i allmänhetens medvetande: *Kvinnor kunna flyga! De flyga utmärkt*. Dess inästa till flygningens utveckling är positiv och oombäddel!

Där fick *Equal Rights* medhåll. Det är mycket sagt. Därför att flygningen ännu är den nymålade och klara ungen, männens ära och dyra son, av vilken de ha rätt att vänta sig fröjd och välsignelse. För kvinnan vara med där, har hon närmast sig toppen. Alla grumlande detaljer av orättvisa löner, undertryckt representation och nedlåtande behandling i livets skiften för övrigt, lösas upp och falna och falla till marken som stoft. Utvecklingens gång synes genomsiktig och klar. Som en rymd av kristall ligger den framför oss. Men innerst, nederst är den stora pendeln, som långsamt, mäktigt slår fram och tillbaka — fram — tillbaka — kvinnorna stiga upp och ta styret i sin hand.

Om vi alltid såg utvecklingspendeln blodad för våra ögon och aldrig kände ofröretternas svåda i vårt skinn! Vj är bara på botten för tillfället, skulle vi säga oss, ett kvarts varv och vederläggningen ses sötna är vär!

Men det är inte sagt att det vore något roligt. Ty det är särande att lita räknas som individ och generation. Den klara rymden skulle skimra så kall att vi kanske blev tvungna att plocka upp de bortkastade detaljerna igen och kläda livet i deras bjärta färger. låta deras vilande och tåfnande skuggor på nytt grumla utvecklingens bild.

Ja, och det är ingen konst! GÅ förbi en sportplats på Söder eller annars var som helst och de hägrande bilderna som framkallas av händerna i flygmaskinernas nyverövrade element blekna på sekunden. Blivande män på fjorton, sexton, aderton är vimpla i skaror och träna i manliga idrotter. De tala om för den passerande, sig med strängt och samhällsnyttigt arbete ärligen försörjande kvinnan, högljutt och med handgräppligt illustrerande av sitt hänfulla tal, att än har inte pendeln tänkt på att vända sig och ännu finnas grabbar, som veta vem äran tillkommer i det bästa bland samhällen.

Inte är det förligt att få träkigt.

Casan.

De Röda dagarna i Wien

Sedda av en utomstående

Det var som ett gammalt, ädelt, litet murket träd på en gång börjat blomna — när 50,000 ungdomar från alla världens hörn översvämmade Wien. Det lyste så grant och ungt av brokiga färger — det blomnade i gult och vitt och blått och framför allt i rött. Röda vimplar och fanor i tusentals detal.

Och alla ungdomarna såg så oemotståndligt glada och trosvissa ut. De drog sjungande och viftande genom Wiens gator och ropade sin gemensamma hälsning »Freundschaft» till alla och envar. Man såg och förnäm att de alla bars av en stor gemensam tro — att de kände sig trostrarka genom gemenskapen — färdiga att med ungdomlig hänförelse frälsta världsen. Mycket unga och mycket trosvissa — det var nästan så att de kunnat erövrä en gammal skeptikers hjärta.

Vad som, utom äsynen av de ungdomliga skarorna, mera än alla tal och resolutioner — gav ett starkt intryck av vad som skedd, var dagstidningarnas rubriker. Kort och koncentrerat — som skarpa ljusglimtar — återgav de händelserna, och — sammanfogade — lyste de upp det som skett till en hel bild.

Ungdomen marscherar, anmäde kort och klart en borgerlig tidning. Med oss den nya tiden! ropar Arbeitartidningen (Arbeiterzeitung). »Sie

sind jung und das ist schön» som huvudrubrik citerar en neutral tidning i referenzen till en visa. *Den röda ungdomen i det röda Wien* — åter Arbeitartidningen. *I De röda falkarna flyga* skildras hur ungdomsföreningen »De röda Falkarna», som tälat i Praterdälderna, stött på andra falkgrupper från främmande länder och förbrödtrat sig med dem. *Till fots från Tyskland till Wien* talar sitt tydliga språk — liksom *Belgarna och Danskarna komma!* — *Floridsdorf hälsar Leipzig* — *200 Holländare!* — *Gäster från låga Norden* — beskriver när taget med de svenska deltagarna, 350 till antalet, ångar in.

Wien i ungdomens flammande glans skildrar ett fackeltåg av 50,000 ungdomar i söderns mörka sommar natt och i *Hundratusen den spalter!* ger den soc-dem. tidningen »der Tags» uttryck åt folkmassans välkomnande. *Vid de julfullnas gravar* talar om att man tänkt på årsdagen av Wienrevolutionen 1927.

De små notiserens rubriker gav bilden än mera liv. »Inga olycksändelser» anmälar varje dag att allt gått lugnt till — i »Glatt lägerliv» berättas

lustiga anekdoter om de tålandes äventyr. »Upphittat» meddelar i långa spalter att man tagit vara på diverse föremål som turistiska deltagare kvarlämnat litet varstans. I »Till ungdomens värdfolk» ombedes ödmjukt att de som lovat bjuda på logis, inte skola bli ledsna, om, i stället för den önskade unga flickan — en ung man skulle infinna sig, och att de inte heller skola bli förskräckta om deras skyddslingar inte kan tyska. — Här och där eftersöktes försvunna och borttappade kamrater. Mizzi Lehner ombedes säga var hon bor. Franz Meyer har tappat bort adressen, där han inkvarterats. Han är omhändertagen på annat håll — men ville bara tacka... Man får i »Officiellt Tack» hora om hur mycket matsäck de unga vandrarerna fått med sig — av främmande människor, som kanske själva fått draga åt svängremmen litet för att kunna åstadkomma så mycket gott.

Det var många främstående personligheter, som talade dessa dagar: Fritz Adler — Wiens borgmästare Seitz — Tyske Riksdagspresidenten Löbe m. fl. Efter de flesta av mötena fattades resolution mot Kriget. Men det mest

rörande talet för fred hölls denna gång av en av ungdomarna själva — och återgavs under titeln »Bei uns und bei Euch». Han talade — mycket enkelt och mycket konstlöst — om att han trots sig förstå hur det överallt var lika — hos Er och hos oss — samma kamp för uppehållet, samma kamp mot nedslående misstråkningar, samma starka och hårda livets kamp. Och varför skulle vi då kämpa mot och förinta varandra? Ynglingens ord — minn- tre genom själva orden än genom den sammanträngda känsla, som man förnäm bakom dem — fick en att på ett alldeles särskilt sätt fatta, att vi alla »äro bröder, som kämpa i ondskans flod» — men som borde räcka varandra handen att hjälpa fram till stranden...»

Det var ett äkta rop av »Freundschaft» som stöttes ut i världen och som bars av den kraft varmed det slungats. Och det följdes av många andra. »Freundschaft. Freundschaft, ljud i lörus från de viftande, överfulla tåg, som på söndagskvällen ångade ut från Wien.

Wien, juli 1929.

E. B. G.

konsum

föreningen för lägre levnadskostnader

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.

Slussplan 1-3, 2 tr., Stockholm

UTGIVARE:

Ada Nilsson.

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Elin Wägnar.

Elisabeth Tamm.

Honorin Hermelin.

REDAKTIONSSKRETERAR:

Carin Hermelin.

Mottagningstid 10-12.

Telefon Norr 4842.

EXPRESSION:

Telefon Norr 28243.

Kontorstid kl. 10-12 f. m., 1-4 e. m.

Pongtiro 1544

PRENUMERATIONSPRIS:

För helle kr. 6.-, halvår kr. 1:50,

kvartal kr. 2.- Lössummer 15 öre.

ANNONSPRIS:

1 text . . . . . 20 öre

per millimeter.

Textsida eller särskilt begärd plats 25 öre

Stockholm 1929

Wahlstedts Tryckeri Aktieförlag

Storgatan 22

FINFINA
Hönsgårdsägg
inkomma dagligen

Ph. Engfeldts Smörfaffär
2 Östermalmsstorg 2
Tel. 70383 Norr 9066

Olga Elmdahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 10851
STOCKHOLM.

**Fränsjöskärens
Alkoholisthem**
Kurön
(Åtjutjer statsbidrag)
Två timmars ångbåtsresa från Sthlm
Prospekt och övriga handlingar skickas från
Socialsekreterare Anna, Östermalmsgatan 24
Stockholm.

CLARTÉ
Tidskrift för socialistisk kultur.
Redaktion: förf. Bertil Allmqvist, fil. kand.
Leif Björk, fil. stud. Mauritz Konow, förf.
Karin Boye, sammanvärf. Alf Johansson.
Utkommer med 12 nummer per år. — Pre-
numerationsavgift för helt år kr. 3, för halv-
år L50. Lössummer 25 öre.
Adr.: Clarté, Box 443, Stockholm
Postgirokonton 2873.

ADVOKATER
Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Advokat Hugo Lindberg
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund.
Kungsgatan 6 - Stockholm
Tel. 147 99 - 24 24

Eva Anders Advokatbyrå
Inneh. Eva Andén.
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund.
Herkulesgatan 14. Tel. 7575-7576.
Ed. Loa Vattugatan.

SPECIALITET: Familje- och arvsaker,
Brottsdömande och testamenter,
Förvaltningsuppdrag.
Även skriftliga förslagningar.

**Westerstahl, O.
& Branting-W., Sonja.**
Led. av Sveriges Advokatsamfund.
Vasagatan 4 - Tel. 11218

Advokat Henry Ruben
Bitr. Jurist:
E. O. Höv.-not. F. FORSSANDER
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund.
DROTTNINGGATAN 48, 2 tr.
Telefon 5220 - 5227.

Spec: Trafik- och skadeståndskärenden,
Arvtv., Aktenskap- o. Hyresaker.

TANDLÄKARE

**Tandläkare
Inga Forssberg**
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Folkungagat. 50, 1 tr. (Götgatspalatset)
Mottagningstid: Vardagar 10-12
f. m. och 7-8 e. m. Annan tid enl.
överenskommelse per tel. s. 1124.

**Tandläkare
Emil Hjertstedt**
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Sivillagat. 23, 3tr. (vid Östermalmsstorg)
Mottagning efter överenskommelse
pr tel. ö. 91 91.

**Tandläkare
Konrad Granér**
(Med. av Sthlms Tand.-förening.)
Sj Eriksgatan 40 III, hiss.
Mottagning efter överenskommelse
pr tel. Kungsh. 341 97.

**Tandläkare
Harry Weinberg**
Drottninggatan 71 A. II tr.
Mottagn.: Månd, Onsd, Fred, Lörd.
11.-1. Tisd, Torsd, 4-7. Tel. N,
7551.

Följderna

Världskrigets 15-årsminne har firats av socialdemokraterna genom möten över hela landet. Fram för fred och avrustning, var parollen.

Det är betydande för vår tids politisk, att t. o. m. när man erinrar sig ett sådant minne som världskriget, sker det partivis. Och medan de socialdemokratiska tidningarna ge referat av föredrag och skildra anslutningen till mötena, innehåller Sv. Dagbl. en ledare om skraftigt hållande av nödens beträffande särskilt motorcyklarnas framfart.

Det är helt säkert en mycket svår sak att, fira minnesdagar, så att det ger någon behållning. Först och främst gäller det att få fram en verklig bild av minnet, en sammanfattning och en klarhet. Men det förpliktar också i yttermera grad för framtiden. Och världskriget kommer oss att stanna inte bara inför de hemska krigsåren och människlighetens historia, det sätter samtidigt upp ett frågetecken: Vad skall komma? — Och vad är det, som dessa demonstrationer mot kriget egentligen vill säga oss! Att bryta med den gängse föreställningen, som säger, att därför att människorna alltid bekrigat varandra, måste de alljämt göra det. Att våga tro, att även beträffande människornas andliga ståndpunkt och deras förhållande till varandra, finns där en utveckling, inte bara i fråga om tekniska möjligheter och vetenskapliga rön.

Mätte Sveriges folk över hela vårt vida land ha samlats i allvarlig eftertanke. Mätte vi alljämt samlas i större och större skaror, samlas för fred i handling. Och ta följderna därav.

**Gör ett besök i
Söders populäraste bageri
BAGARSTUGAN**
Bellmansgatan 6 Hornsgatan 37

**FÖRSÄKRING
SKANKER
TRYGGHET**

**FOLKET
Livförsäkring**
SAMARBETE
Brand-Olycks-
fall- och Garanti-
Bil-försäkring

Kooperationens Försäkrings-Anstalter
Kungsgatan 5 - Stockholm

Riksdagsvalen i Finland

Av Märta Schulz-Cajander.

Den 19 sistlidne april upplöste Finlands president på förslag av statsrådets riksdagen, samt utlyste nyval till den 1 och 2 juli detta år. Folkrepresentationen hade icke kunnat träffa något tillfredsställande avgörande i de statsanställdas lönefråga, för vars snara och möjligast gynnsamma reglerande av regeringen med statsminister Mantonen i spetsen starkt engagerat sig. Regeringen, ehuru en minoritetsregering, sökte sålunda hävda sin auktoritet gentemot riksdagen på samma gång den ville giva folket tillfälle att såsom valmän tala i denna viktiga angelägenhet.

Nu mera har folket svarat. Situationen för statsjäntemännen har emellertid, vilket var att förutse, ingalunda förbättrats. De borgerliga partier, som förhölls sig lojalt till statsjäntemännens lönekrav, svenska folkpartiet, finskspråkigt framstegsparti (höger) och finskspråkigt moderatpartiet (vänster), icke heller socialdemokratiska partiet, vilket för övrigt i dessa dagar upplever trettioårsdagen av sin tillkomst i vårt land och genom sin numera erkännansvärt balanserade hållning gläder sig åt en stigande medborgerlig aktning. Dess förtroende-grupp hade försummat att skapa sig ett eget förslag i frågan. Den var övertygad om nödvändigheten av frågans snara och sakliga lösning, men emottogs till förhöjning av lönerna vid denna tidpunkt och pekade blott på de påtagliga fördelar, som de statsanställda redan ha, sjukförsäkring och ålderdomspensionering. Det var antagligen denna tama hållning i frågan som försakade dem en mandatförlust, och därmed förlusten av deras ställning sedan ett decennium som riksdagens största parti. Det är troligt att mindre tjänstemän avföll, för att övergå antingen till de borgerliga partierna, eller och synnerligen till kommunisterna, som i den förra riksdagen föreslagit de högre statsjäntemännens löner förinskrämd till förmån för de lägre befattningshavandena. Detta var ett valbete som visade sig draga tre nya riksdagsmandat till partiet.

Lantbefolkningens eller agrarernas parti står — kunde man våga säga — oönsktbetonat gentemot statsbefolkningens och väl statskulturens övermakt. Dessa kånor överlyttades nu till de statsanställda, varför partiet vågade löneförbättringar. I förening med dess rätt hetsiga, finsknationalistiska inställning samt tydligen även partiets förbudsvalnighet ökade dess riksdagsmandat från 52 år 1927 till 60 vid detta val.

Som bekant bildade agrarer, socialister och kommunister tillsvadade obruten front för förbudsvalen, övriga borgerliga partier utvissa inom sin ledande förbudsvalsvänner som — motståndare. Vid valen förlorade Svenska Folkpartiet ett mandat till agrarerna, samlingspartiet icke färre än 6 mandat och finskspråkigt framstegsparti tre mandat av 10. Valutgången gav sålunda vid handen, att de två partier som förete den lägsta genomsnittsbildningen och den minst balanserade inställningen till dagspolitiska frågor, agrarer och kommunister, gingo segrande ur valstriden. Däremot har finskspråkiga frisinnade oavlätligt förlorat mandat, sedan de vid vårt självständiga statskicks bildande gjort sina lysande och tacksamt minnesvärda insatser i rikets politiska liv. Partiets ledande själ var då förre presidenten Ståhlberg, en högt stående kulturpersonlighet och en verklig kulturdemokrat. Tyvärr har partiet i vissa hänseenden sedan dess gjort sig skyldigt till nationalistiska och militärlistiska eftergifter, varför det kunde tyckas såsom motgångarna vore förtjänta läxor, men samtidigt inses att det icke ännu finnes tillräcklig resonnans för dess liberala idéer inom de finskspråkiga väljarnas-

sorna, som ju till så stor del rekryteras från odemarkernas skogar. För dessa primitiva väljarskaror är det för dem omedelbart gagnande det främst fattbara, och agrarpartiet har vinnlagt sig till den grad om partiintressena, att det kommit att framstå som ett rent klassparti.

Svenska Folkpartiet i valförbund med svenska borgerliga vänstern, var svenska kraft är bibliotekarien Georg Schauman, bevakar som bekant inom den svenska linjen stads- såväl som lantbefolkningens intressen, omfattande politiska nyanser från höger till moderat vänster. Inom partiet ha konservativa åsikter i mycket dominerat, liksom statsbefolkningens och storkapitalismens intressen. På senare tid har emellertid inom den svenska befolkningen i Finland rätt högt stående väljarkår förnunnits större emottaglighet för liberala idéer, även om större plats för rent folkliga intressen inkom partiet. På en punkt tyckes emellertid den konservativa fronten alljämt undand, det är det gärna praktiserade ordbandsjutandet av kvinnlig medarbetarkraft.

Till antalet bl kvinnorna i den kommande riksdagen detsamma som vid senaste val, eller 16 stycken. För de svenska kvinnorna är emellertid valresultatet mycket nedslående, i det ingen av partiets uppställda tre kvinnliga kandidater blev vald. Sålunda föll Åbolands kvinnliga kandidat, lärarinnan och jordbrukaren Fanny Sundström, igenom, liksom Finlandens Svenska Kvinnoförbunds kandidat, arkitektet Signe Lagerberg-Stenius, som jämte fru Carin von Weissenberg, uppställd av nykterhets- och kyrkligt intresserade kreter, kandiderade för Nyland.

Annie Furuhielm, de svenska kvinnornas enda representant vid senaste riksdag, som genom sitt glänsande insval åter tycktes ha banat väg för de svenska kvinnorna, hade för detta val av sagt sig kandidat.

Svenska Folkpartiet med dess 23 mandat har således ingen kvinnlig representant.

Finskspråkigt höger, samlingspartiet, har att ur kvinnosynpunkt uppvisa såväl en vinst som en förlust. Partiet med 28 mandat fick detta år i följande tre kvinnliga kandidater emot två senaste val: värdinnan Märta Häkkinen samt fil. mag. Aina Lähteenoja samt fil. dr. Käino W. Oksanen. För Nyland föll den kvinnliga kandidaten Hedvig Gebhard igenom. Fru Gebhard, som under mera än två decennier tillhört riksdagen, är en av de sociala och politiska arbetets bäst inie-trade krafter, varför förlusten är betydande.

Finskspråkigt framstegsparti med dess 7 mandat giva detta år kvinnorna två platser emot en 1927. Lärarinnan Mandi Hannula för Nyland inkom som god detta år sitt parti samt fru Hilda Nordenström för S:t Michel.

Agrarerna med 60 mandat ha att annotera tvæne kvinnliga representanter mot en 1927, värdinnan Aina Luostarinen och direktör Tilda Löthman.

Socialisterna med 59 mandat visa emellertid en avtagande kvinnlig representation, från 12 representanter år 1924, till 9 vid senaste riksdag och 8 vid detta val. Bland representanterna märkas inspektorn Mäina Sillanpää och fru Hilda Seppälä.

Kommunisterna ha även decimerat sina kvinnor, på 23 mandat får numera endast en kvinnlig representant rum mot två senaste, fru Siina Urpilainen.

På 200 representanter endast 16 kvinnor. Härvid må slutligen framhållas att Svenska Folkpartiet och finska framstegspartiet i vissa valkretsar på grund av vårt valsystem varit öngynnsamt ställda och förlorat ett rätt betydande antal röster.

Nanny Johansson:
En ovälkommen.
2a uppl. Häft. 450, inb. 575.
Det är en av de mest gripande böcker jag läst på länge... Jag önskar att den måtte spridas vida...
Ellen Sielen i Hämorsändposten.
I varje bokhandel,
Lindblads Förlag, Uppsala.

Praktiserande läkare

Infört genom
Stockholms Läkareförening

Dr Ester Grönblad
Ögonsjukdomar
Östgatan 7, 3 tr. hiss.
Mottagn.-tid vard. 1/10-1/11, 3-6.
Sönd. 1/10-1/11. Annan tid efter
överenskommelse pr tel. Söder 11170

**Med. Doktor
John Hellström**
Kirurgiska sjukdomar.
Hydrogatan 11, 2 tr.
Mottagn. Månd., Onsd., Fred. från
kl. 3, häst efter anmälan pr Tel. Öst.
453 kl. 9-10.

Dr Mauritz Levin
78 Folkungagatan 78, 1 tr.
Allmänpraktiserande,
Hydrogatan 11, 2 tr.
Vard. 9-11, 2:30-5. Sönd. 10-11.
Bost. Birger Jarlsgatan 7378, 5 tr.
hiss. Vard. 1-2. Tel. Sö. 8020, N.
16580.

**Doktor
Torsten Lindner**
NERVSJUKDOMAR
Mästarmuseigatan 9.
Invigd Biblioteksgatan.
Tel. 1919. Telefonid 9-10 f. m.
Mottagn. enlft. överenskommelse.

**Med. Doktor
Ernst B. Salén**
Invärtes sjukdomar, spec. Amnes-
omsättningens och hjärnsjukdomar.
S:t Blasieholmshamnen 4 A, 5 tr.
hiss, (invigd Nationalmuseum).
Tid till mottagningen erhålles per
tel. Norr 216 vardagar 9-11 f. m.

TANDLÄKARE

**Tandläkare
Arnold Ahlström**
Birger Jarlsgatan 32, IV.
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Mottagn. enl. övrens. pr tel. N. 8350

**Tandläkare
Albert Almgård**
Medl. av Sthlms Tandläkareförening
Mottagn. enl. övrens. pr tel. F. 1952
Södermalmsstorg 8

**Tandläkare
Gustaf Backelin,**
Strandvägen 1, 2 tr.
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Rådfrågningstid kl. 121
eller efter Telef.-anmälan 74824.

Lösdrivarlag eller ej?

LIVSLEVANDE

Enligt nuvarande lösdrivarlag skall som lösdrivare behandlas dels den, som sysslös stryker omkring från ort till annan utan medel till sitt uppehälle, där ej omständigheterna ådagaläggas att han söker arbete, dels den, vilken eljest utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga årligen försörja sig och tillika förer ett sådant levnadssätt, att våda därav uppstår för allmän ordning eller säkerhet. Här säges alltså öppet och årligt ifrån, att lagen är avsedd för den icke härskande och besittande klassen och för lösdrivaren i frack inte får röras. Denna den gamla lagens egenkap av klasslag är också en av de förmånliga orsakerna till den kritik, som rikstas emot den.

Granskar man det nu föreliggande nya lagförslaget första paragraf, skall man emellertid finna att samma sak återupprepas, fastän i förtråkta ord. Där står:

Undandraget sig någon att efter förmåga årligen försörja sig och finnes han tillika antingen

1) under kringstrykande eller annorledes förd att levnadssätt, som giver grundad anledning till antagande att han på obehörigt sätt söker forskaffa sig medel till sitt uppehälle, eller som eljest innebär fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2) göra sig förfallen till bettleri eller tillåta barn, som står under hans lydning eller uppsikt att bettla eller använda barn eller andra att bettla för sin räkning, då må åtgärder enligt denna lag mot honom vidtagas.

Här är således inte fråga om något antingen — eller — att undandra sig årlig försörjning eller höta allmän ordning och säkerhet — utan i stället ett både — och. Ett samhällsfrågeligt och obehörigt levnadssätt hos den, som inte behöver själv försörja sig, — ex. har underhåll av släktingar, ärd förmögenhet, lotterivinst etc. — vilket allt torde betraktas som årlig försörjning — är alltså, sålänge det inte tar sig uttryck i någon särskild straffbelagd handling, fortfarande fridlyst för samhällets ingripande.

Beskyllningen mot lösdrivarlagen att vara en klasslag kan följaktligen inte heller för det nya förslaget vidkommande återtagas.

I själva verket kvarstår lagen som en skräppvä, tillkommet och bibehållen som en utväg för samhället att befria sig från sådana individer, som ge-

nom sitt olämpliga reagerande mot samhällets egna brister blivit detta samhälle obekväma. Men en sådan till polismyndigheternas bekämlighet uppträddes skräppvä kan knappast anses det moderna samhällets värdig.

Visserligen framhålls som lagens främsta uppgift att åstadkomma en uppfostrande och tillrättaförande inverkan på de personer, som den avser. För att uppnå något resultat i den vägen är självfallet en långt gående differentiering och en framstående psykologisk förmåga hos myndigheterna nödvändig. Ger det summariska tillvägagångssätt, som trots all vilja till individuellt behandling, nödvändigtvis måste äga rum, tillfälle till några psykologiska undersökningar? Och ha polisen och den vid hans sida arbetande kommunala representanten särskilda förutsättningar för denna värda konst?

Längt ifrån att vi skulle ha undgått godtyckligheten, tycks i stället faren och för att den skall göra sig gällande, fortfarande bestå. Det är inte tu tal om att i landet finnas hundratals för att inte säga tusentals sociala individer, som inte göra vad de kunna för sin årliga försörjning utan ligga samhällets till last. Ett ingripande från samhällets sida mot alla dessa skulle komma det att digna under den börda, som deras omhändertagande innebure.

I den mån man ville komma åt den antisocialitet, som många lösdrivare ge uttryck för, vore en direkt straffpåföljd för lättja utan tivel den mest renhåriga och rättvisa åtgärden. En sådan utväg torde dock icke vilja gå med på, så länge samhället inte kan erbjuda alla sina medlemmar tillfälle till arbete. Att påbuda arbetsplikt med hot om straff låter sig självfallet inte göra för ett sådant samhälle. Dock är tydligen alltjämt en av de viktigaste orsakerna till lösdriveriet att finna i denna samhällets förmåga till effektiv organisation av produktionen. Detta belyses bl. a. av följande siffror från England. Under kriget, då arbetskraften var starkt efterfrågad, sjönk antalet häktade lösdrivare med 93 %. Ända fram till 1914 hade siffran varit i ständigt stigande. Under perioden 1913—14 sutto 15 000 lösdrivare i fängelse. 1918—19 hade antalet sjunkit till 1 066. Det intima sambandet mellan lösdrivarsiffrans stigande och sjunkande och läget på arbetsmarknaden framgår vidare av uppgifterna från 1909, som var ett svårt depres-

II. En optimismers bagage.

Alla minnas vi från vår barndom sagorna, i vilka grundlösa var, att de stora djuren kunde hoppa proportionellt lika långt och högt som de små. Om en elefant vore lika stark som en gräshoppa, kunde den med ett enda skutt (autar jag) förflytta sig från Zoologiska trädgården till Primrose Hill. Om en valfisk kunde hoppa upp över vattenytan, lika väl som en lax, finge man kanske se en sådan segla fram i rymden över Yarmouth. Sådana krafter hos djuren vore dock, om också sublima, säkert besvärliga, och mycket av denna besvärlighet hängde fast vid den glättiga och välmäna mannen i grönt. Han var för stor för allting, emedan han var lika livlig som valdigg. Tack vare naturens visa ordning äro de flesta stora varelser lugna och långsamma: och ett medelklass pensionat i utkanten av London är icke byggt för man, stora som små tjurar och förtiga som kattungar.

Då Ingelwood följde efter främlingen i pensionatet, såg han honom inbegripen i ett allvarligt och enligt hans egen åsikt diskret samtal med den hjälplösa Mrs. Duke. Den flygiga, svaga damen kunde blott, likt en döende fisk, stirra upp på den enorma, sionsår. I England uppnådde denna siffra då sin kulmen eller 45 508, d. v. s. att på en viss dag det året befanns 30 % av de i fängelserna inberäknade bestå av lösdrivare.

En mycket stor procent av lösdrivarna kan vidare räknas till sjuka eller ohälsunda på annat sätt omhändertagade. Enligt den av socialstyrelsen verkställda undersökningen rörande manliga och kvinnliga tvångsarbete i Sverige skulle av 485 undersökta manliga lösdrivare 29,1 % vara imbecilla eller andligt mycket svagt utrustade och 51,1 % alkoholister. Mer än 70 % hade tidigare undergått frihetsstraff. Av dessa hade 13,4 % straffats 4 gånger, 9,6 % 5 gånger och 9,3 % mer än 5 gånger.

Utom alkoholistlagen kunna för deras omhändertagande komma i fråga lagen om internerig av återfallsförbrytare och lagen om internerig av förminkat tillräckliga. Den sociala lagstiftningen har, medan vi arbetat på lösdrivarlagstiftningens reformering gått förbi denna lagstiftning och redan kommit in på nya linjer. Låt vara att en lösdrivarlag mähanda under gamla tider varit oundgänglig. Men vi tro inte längre på statens förmåga som uppfostrare och vi ha förlorat tilliten till fängelser och korrekstionsanstalter som förfärringsmedel. Siffrorna från Bona, Landskrona och Svartsjö tala ett alltför avskräckande språk.

nya gentlemannen, som artigt och med stora gester, hatten i den ena, kappseken i den andra handen, anhöll om rum i pensionatet. Lyckligtvis var Mrs. Dukes mera enervad, tillika och kompanjon där för att avhandla frågan; i själva verket hade nästan alla pensionärer smänigom samlat. Där den förvirrade Ingelwood, allttjämt lik en röd skugga; där var också den förbrylrade dr. Warner. Där var Michael Moon, en levande gåva av grova, simpla kläder och ett förmått, klokt ansikte. Där var miss Rosamund Hunt, allt fortfarande med sin fina vita hatt överskyggande det vänliga anleat och fortfarande gjorde hon, på det för henne egna sättet, intreck av att vara klädd för någon bjudning, som aldrig blivit av. Hon hade också, som Mr. Moon, en följeslagerska — ny för denna berättelse, men i själva verket en mångårig vän och skyddsling. Det var en smärt, ung kvinna i gråt, på intet vis äggenfallig, som följde honom till hennes tunga mörkörda här; det gav hennes fina, bleka anlete ett nästan spetsigt utseende, och gjorde henne lik en skönhet från drottning Elisabeths tid. Hennes tillnamn tycktes vara Gray, och miss Hunt kallade henne Mary, i den obeständiga man använde mot en gammal underordnad, som faktiskt blivit ens vän. Hon bar ett litet silverskors på sin grå kontorstyrt, och hon var den enda av sällskapet som gick i kyrkan. Slutligen — eller kanske rättare: främst — var Diana Duke, som med blickar av stål fixerade nykomlingen och noggrant lysnade till vart idiotiskt ord hon uttrydde. Mrs. Duke däremot smålog blott mot honom, men var långt ifrån så djärt att hon skulle ånrota om att lyssna på hans tal. Hon la på i själva verket aldrig hört på vad någon sade, och det, påstås det, var orsaken till att hon ännu levde.

Miss Diana Duke tycktes skarp begrundande studera främlingen; så blitstrade hennes ögon till vid ett fattat beslut, och hon förklarade att han kunde få ett sovrum upp i översta våningen, om han så önskade.

Arthur Ingelwood följde sin gamle vän — eller sin nye vän, som visste icke riktigt vilketdera det var. Den enda stunden liknade hans ansikte fullkomligt den förra skolkamraten, den andra var det åter ett alldeles annat.

Ingelwood betraktade den andres sätt att packa upp sina ägodelar. Mr. Smith lönde sin kappseck med samma snabla, virvlande silverhast som han utvecklad, då han klättrat upp i ett träd — han slängde alla sina saker runt omkring i rummet, som om de varit lunn, och lyckades ändå breda ut dem i ett slags regelbundet mönster på golvet.

Ju mer man granskade Mr. Smiths nedladda lagage, dess mindre kunde man i själva verket bli klok på det. En av dess egenheter var, att nästan

allting tycktes vara där av orätt orsak; tycket var för vem annan som helst varit det sekundära, var för honom det viktigaste. Han packade upp sex små vinflaskor, vita och röda; Ingelwood observerade däribland en flaska Volnay, som han visste var utomordentlig, och han antog först att främlingen var vinlänkare. Han blev därför överraskad då han märkte att följande flaska innehöll ett uvel, förfalskat rödvin från kolonier, ett sådant, som man inte ens dricker där. Det var först nu han såg, att alla sex flaskorna hade blänkande, olika färgade metallhyllor, och att de tycktes valda blott emedan de gävo de tre primära och tre sekundära färgerna: rött, blått och gult; grönt, vitt och orange. Sedan var underligt färgad lemond, sådan som barn se i butikernas skyltfönster. Han talade högljutt och anprende de bestående sociala samhällsformerna; men han förfäktade aldrig sig själv, såsom en övermåttad i något modernt skädespel. Han förglömdet helt enkelt sig själv, liksom en liten goss på en bygdning.

Då han sköt sin stora kappseck åt sidan, observerade Ingelwood på dess ena sida initialerna I. S., och han minde sig Smith kallats Innocent Smith, Oskulds Smith, i skolan. Och han skulle själv ställa en ny fråga, då det knackade på dörren, och Mr. Goulds korta figur visade sig i dörppöppningen, med den melankoliska Moon därbakom, som hans länga och böjda skugga.

»Ett härligt rum, det här», sade Mr. Smith. »Jag älskar såna här rum med brutet tak, det påminner mig om gotiken. Förresten», skrek han till och pekade i en överraskande riktning, »svart leder den där dörren?»

»Till säker död, förmodar jag», svarade Michael Moon, som vandrat upp för trapporna, driven av den mänskliga varelsens sällskapsinstinkt och nu strirrade på en dammig, obemärkt och oanvänd lucka i vindrummets slutande tak. »Jag tror inte det finns någon övre vind, och jag begriper inte vad den kunde leda till.» Långt innan han avslutat meningen hade mannen med de starka gråna benen hoppat upp mot dörren i takt, lyckats kravla sig upp på en hylla där inunder, efter något arbete fått den uppslagen och krupt upp genom öppningen. Ett ögonblick syntes blott de två symboliska benen — och så försvann de. Genom det sålunda brutna hållet i taket syntes den tomma och lysande kvällshimlen.

»Till säker död, förmodar jag», svarade Michael Moon, som vandrat upp för trapporna, driven av den mänskliga varelsens sällskapsinstinkt och nu strirrade på en dammig, obemärkt och oanvänd lucka i vindrummets slutande tak. »Jag tror inte det finns någon övre vind, och jag begriper inte vad den kunde leda till.» Långt innan han avslutat meningen hade mannen med de starka gråna benen hoppat upp mot dörren i takt, lyckats kravla sig upp på en hylla där inunder, efter något arbete fått den uppslagen och krupt upp genom öppningen. Ett ögonblick syntes blott de två symboliska benen — och så försvann de. Genom det sålunda brutna hållet i taket syntes den tomma och lysande kvällshimlen.

»Till säker död, förmodar jag», svarade Michael Moon, som vandrat upp för trapporna, driven av den mänskliga varelsens sällskapsinstinkt och nu strirrade på en dammig, obemärkt och oanvänd lucka i vindrummets slutande tak. »Jag tror inte det finns någon övre vind, och jag begriper inte vad den kunde leda till.» Långt innan han avslutat meningen hade mannen med de starka gråna benen hoppat upp mot dörren i takt, lyckats kravla sig upp på en hylla där inunder, efter något arbete fått den uppslagen och krupt upp genom öppningen. Ett ögonblick syntes blott de två symboliska benen — och så försvann de. Genom det sålunda brutna hållet i taket syntes den tomma och lysande kvällshimlen.

Vi står till tåns!

BILSKOLA

EKMANS BILSKOLA

Norrlandsgatan 31 Norr 16333

BLOMMOR

Elsa Lindholms BLOMSTERHANDEL

Karlarvagen 5 - Norr 32 38

Utför alla slags binderiarbeten

BORDSVATTEN

Drick

Ramlösa-Vatten

Vårt vatten enda naturligt alkaliska bords- & halvavatten

GLASMÄSTERI

J. L. LARSSONS EFTR. Knut Nyström

Glasmästari & Ramaffär

REKOMMENDERADE

Laga prisen. Tel. 5 39 14

FOTOMAGASIN

Bennos Fotomagasin A.-B.

Drötingen. 15. Tel. 13526. N.834

Kodak Kameror & Kodak Film.

FLAGGOR

FLAGGOR

alla slag. FLAGGLINOR m. m. i part och miniat. Släpse öfvert.

GRETA ZACHAU

Ostgötagatan 78 b. Tel. S. 10300.

Mångårigt praktik.

HANDARBETEN

H. Johnson & Co

Schälegatatan 9 - Stockholm

Telefon K. 18 99

Rekommenderat sitt rikhaltiga och moderna lager av linne- & handarbete. Slitliga mönster. Moderata priser.

HEMSLÖJD

Hemslöjdeförbundet för Sverige. Permanent utbildning och frösköling: Kungsgat. 33. S. Kungstornet: Stockholm, tel. Norr 5 80

Sommarmåttor, sommarkäpar, bomullstygger till sommardräktningar. Prover på begäran.

HOTELL

Hotell o. Pensionat Esplanaden

Fru Anna Fahlström Blaschölmorgatan 3, Stockholm.

Nära Hotell Royal. Tel. N. 312 25. Ustet. Jean. Nyström, av Fredrikssons Pensionat, Fredrikssögatan 10. Tel. 738 48.

JUVELERARE

Juvelerare H. Moberg

Kornhamnstorg 49. Telefon 99 67

Metallvarer, nyssilver o. äkta silver. Brillant, bästa putsmedel för silver och ny silver.

KEMISK TVÄTT

A.-B. NYA BLÅ HAND

Etak. 1878 - Liljeholmen

Skärfärgeri och Kemisk Tvättanstalt

Tel.: Lohj. 23, söder 33426

MÖBLER

MÖBLER köpas bäst och billigast i

Rockströms Möbelfaffär

Hantverkaregatan 7, Stockholm

Kungsh. 328 78

OPTIKER

Ha Edra glasögon påtårder? • Ring

108374

Hälmias - Lages - Hemsändes

H. Sjögren & Co.

Bjullögsgatan 11 (Sturepalatset)

Tel. Norr 246 95

PARFYMER

Parfym, Tvål och Borstar

Rik kortering hos

MARTA DORFF

Biblioteksgatan 11 (Sturepalatset)

Tel. Norr 246 95

SILKESSTRUMPOR

Silkesstrumpor

och alla slags tricot uppskaskas och lagas. Öbsl. Priser utan konkurrens.

Haldins Ateljé

Tel. 13319 Malmkällnadsgratan 48 a, 2 tr.

SLÖJDFAFFÄR

Erik Gillbergs Slöjdfaffär

(K. F. Andersson)

4 N O R R M Ä L M S T O R G 4

(n. fr. Smedargatan)

Lager av: Laggkott, Korger, Trappstegar, Bord o. Stolar.

Beställn. emot. • Tel. 11489. N. 112 27

GRAMMOFONER o. SKIVOR

Gotfr. Johansson

VASTERLÅNGGATAN 78

Tel. 11 1053, 10 41 08, 20 21 21

Musikinstrument & Grammofoner i parti och minut.

PINANON o. FLYGLAR

J. P. Löfberg

Höveväntör Gr. 1081.

N. V. H. E. T. Små Miljon-Pianinon, Dipom o. Guttedel, Västerås 1928. Göta. Det. Vikar. Telefon 94 39.

Malmkällnadsgr. 34.

PAGOD

Konditor-Restaurant i So. Kungstornet

Lunch från 1:00

Middag fr. 1:30

Soupe från 1:50

Konditoriserv. hela dagen. Häftigaste utsk. över Stockholm, Mälaren och Satsjön. - Norr 87 48.

ÖRJANSBODEN

Regeringens 67 (ing. fr. Lastmakarg.)

Tel. Norr 1919

Svensk Konst, Svenskt Konsthandverk

Speglar, lampetter, belysningar, Uts och stakar, handmålat porlän

Rationellt och Irrationellt

En tidig morgonstund med solgass, syrendoft, vita kastanjeblomlad som sakta dala ned. På gruset framför mig har någon smulat sönder ett franskt bröd och en small sparrherre i svart skjortbröst, stinn och belåten, pickar åt sig bitar och smulor, d. v. s. han flyger bort med bitarna och lämnar smulorna i en spådliten sparrfröken. En svenslös sparrvingling, en rund gråbrun fjäderboll, vill också vara med om kalaset, men blir tilltuvad av den mullige och får hålla sig i utkanterna. Så blir scenen tom, varken rörelse eller ljud, blott doft.

Plötsligt rör sig något under bänken där jag sitter, förävariner som en skugga, dyker upp igen. Det är en ung rätta, av detta bruna slag som alla läsare av Nils Holgerson lärt sig att föräcka som underklass. Men detta lilla djur här intet underklassmärke. Det gråbruna skinnat följer smidigt den gracila kroppens linjer, blir mörkbrunt på ryggen och rostbrunt över pannan och öronen, tunna och genomskinliga som små havsmusslor. Huvudet bärs lätt framåtlat och är prytt med långa nervöst arbetande mustascher. Ögonen, nästan oporionerligt stora och djupa svarta, se intelligent ut, men tycks mera vara till prydnad än till nytta, ty det lilla djuret svarar ivrigt efter brödet, men hoppar i brådsken flera gånger över ett stort stycke utan att se det. Min övrigthet syns lugna det, det kilar alldeles invid mina fötter, åter upp de små bitarna och bär hem de stora till sin håla under staketet. Är biten för stor eller oökvad att bära, sätter den lilla rätten sig sirligt upp på bakken som en ekorre, makar till biten, putsar den tills hon fått den i ett stadigt grepp för att så blixtsnabbt försvinna.

Det var i detta ögonblick tragedin i form av smygande kattfjät närmade sig. En kissemans av det magra, ruggiga slaget, av själva pälsens färgkombination stämplad som tillhörande en klass långt under de gråddickande, fammelande överklassmissarna, en typ för vilken moss, råttor och kackerlackor utgöra livets läckerheter och högtida-

stunder, en djurvärldens renhållningspolis, ringaktad av både människor och djur. Med buken nästan tryckt till marken krälade katten långa med en mur täckt av alingväxter och gömde sig under bladen, sakta putsande sina tassars liksom för att prova om klorna voro vassa nog.

Den lilla rätten var försvunnen. Med andlös spänning avvaktar jag dramats utveckling. Skulle rätten känna lukten av katten? Eller bleve brödet's frestelse för starkt?

Där var hon igen, litet försiktigare, litet blixtsnabbare än sist. Hon kunde säkert icke se katten bakom det låta lövverket, jag kunde det knappast själv, men hennes luktsinne måste hava varit skött henne. Rätten försvann med sin broddit och katten fortfor att lojt och självbelåtet putsa sig. Efter en stunds väntan kör katten ut — jag såg att den var halt och att hela tragedin hade utspelats inom mig själv.

Men det stod ett spörmål kvar. Varför hade jag tagit parti för det lilla skadedjuret och ej för den samhällsnyttiga hälsopolisen? För att det var svagare? För att våra spontana handlingar, våra impulser, stiga upp som bubblor ur det omedvetna irrationella värld, där känslan och icke reflexioner råder? Men också vårt irrationella omedvetna kan betalas, tämjas. All självbehärskning grundar sig härpå, det är den ofta nog så svåra läxa livets skola lär oss.

Men också denna läxa får, i likhet med många andra, icke läsas in allt för pedantiskt, tämningen icke ske alltför grundligt. Det behövs en icke så liten dos irrationellitet för att livet skall behålla någon färg. Vårt liv får icke rutas in till en exercisplan, litet av den gnista som alstrade en typ som den heliga Franciscus, »Guds djure», måste lämnas att glöda i själens djup för att någon gång kunna slå ut i flammor och lysa nya vägar till nya horisonter. Både det rationella och det irrationella hava sin uppgift i livet — vi skola blott be en bön till vänliga gudar om lämplig dosering.

E. G. L.

Arthur Inglewood grep som hypnotiserad en bisquisk och en stor burk ingefärrsylv. Innocent Smiths väldiga hand syntes i öppningen, som en jättes näve i någon saga; den fattade alla dessa skatter och flyttade dem till nästet upp på taket, och så klängde de sig själva upp genom öppningen.

Då den mystiske Smith åter dök ned i vindskammaren, voro Inglewood och Moon lämnade ensamma på det grågröna skiffertaket, med fötterna mot en takränna och ryggarna mot en skorsten, betraktande varandra i en agnostisk tystnad. Det tycktes dem först att de förflyttats in i evigheten, och att allt verkade upp och nedvänt. En definition föresvävade den ene: att han omstrålades av den klara och skänande öknighets ljus, där all tro begynt. Skyv ovanför dem var fylld med mytologi. Himnellen tycktes nog djup att rymma alla gudar, men rymden var ännu fylld av dagens tomhet och utan någon av skynningens hemligheter. I luften låg den kalla friskheten efter en storm.

»Inglewoods», sade Michael Moon, »har ni hört att jag är förfallen?»
»Det har jag inte gjort, och jag tror det inte», svarade Inglewood efter en pinsam tystnad. »Men jag har hört att ni är — vad man kallar mycket villd.»

»Om ni hört att jag är villd, kan ni dementera det», sade Moon med övrigt lugn. »Jag är tam, jag är absolut tam, jag är ungefär det tamaste väsen man kan föreställa sig. Jag dricker för mycket av samma whiskeymärke vid samma tid varje kväll, och jag dricker till och med alltid ungefär lika mycket för mycket. Jag går var dag till lika många krogar. Jag räkar samma förluskade kvinnfolk. Jag hör lika många råa historier — och i allmänhet precis desamma. Ni kan lugna era vänner, Inglewood, ty ni ser framför

er en person, som civilisationen fullt ut har tämjt.»

»Vid Gud, detta är ungefär det tunnaste och oädlaste vin jag någonsin har läppt på, och i alla fall är det den enda dryck jag verkligen njutit av på många, långa år. Förän för tio minuter sedan har jag aldrig i mitt liv känt mig villd.» Och han kastade flaskan som ett hjul av glas, svanade, långt över trädgårdens ned på gatan, där man i den fullständiga stilheten kunde höra den krossas och skärvorna flyga omkring.

»Moons», sade Arthur Inglewood hest, »ni skall inte vara bittert däröver. Envar måste taga världen, sådan den en gång är; naturligtvis finner man den ofta litet tröstlös.»

»Han gör det inte», sade Michael bestämt, »jag menar Smith. Jag börjar tro att det är någon metod i hans galenskap. Det ser ut som om han kunde skapa ett underland blott genom att stiga ett steg åt sidan från allfarvägen. Vem skulle komma att tänka på den här dröken? Vem kunde annat än detta försvärdade röjvin kunde smaka härligt bland dessa skorstenspipor. Kanske nyckelarna till sagolandet skall sökas här. Kanske skulle den kalla färborg mins. Duke bjuder oss i ett middag, smaka härligt upp i ett träd. Kanske till och med mina stapede, regelbundna, förbannade groggar av Old Bill-whisky.»

»Ni skall inte pina er själv», sade Inglewood, djupt bedrövad. »Det är varken er eller whiskyens fel att allt är inlett och grått och ledsamt. Världen är sådan. Några ha skapat att komma fram, som Warner, och några, som jag, att pressas ned. Man får inte för sin karaktär. Jag vet att ni är mycket mer begåvad än jag, men ni kan inte rå för att ni lever och utprädras som en liten misslyckad vild poet. Och jag kan inte rå för att i mig innebor

Forts. från sid. 1).

Redan färganslaget är ett helt annat än det italienska, tyngre, mörkare, kärvare, med mera bruna och svarta toner. En utpräglad realism kännetecknar det spanska måleriet ända in i dess nedgång. Man söker fånga tingens reala väsen, man söker ej som italienerna under renässansen en ideell, formell skönhet och man undgår därmed både deras abstrakta kyla och deras något sliskiga sötna. Men religiösa troslöden med dess både stora och mindre goda egenskaper har avsett sig i den spanska konsten. Helgomartyrier och förfärande realistisk grymhet, extatisk gripenhet, kalt fanatismi och lidid, vek innerlighet växla. I porträttet och folkskildringen kommer man den spanska psyken närmast. Med vilken stolt värdighet röra de sig ej alla — både granden och tiggaren — med den närvarande säkerheten hos ett folk med urgamal kultur. De äro sällsynt fånglande, dessa ansikten ur de kultiverade kretsarna, med sin fina behärskning och måttfullhet, ofta präglade av djup, stilla resignation och melankoli. De äro barn av en tid, som såg Cervantes Don Quijote och Calderons Livet är en dröm födas, en tid, då de vidsynna och fördragsamma med smärta måste se sitt lands nedgång.

De spanska målare som för vår tid lysa med den starkaste glansen, äro Greco, Velasquez och Goya. Det är en tregång, som avpeglar tre århundradens konststrävanden mer eller mindre utpräglade i sin övergång till något nytt, från renässansens brytning i barock under senare delen av 1500-talet till rokokos övergång i förromantik i slutet av 1700-talet.

El Greco — greken — har en i hög grad egendomlig konstnärsbana. Domenico Theotokopuli, som han egentligen hette, föddes på Kreta omkring 1547. Han utbildades till målare i Venedig, enligt traditionen som lärjunge till Tizian. Dennes konst under hans senare år visar en upplösning av renässansens stiduell och i stället strävanden i släkt med barockens. Detta framstår em till större tydlighet hos Tintoretto. Denne kan också sägas vara den andliga fadern till Grecos konst. Efter studier på andra håll, bl. a. i Rom, begav sig Greco till Spanien. Här levde han från omkr. 1576 till sin död 1614 i Toledo.

Den religiösa bilden och porträttet äro Grecos huvudteman. Redan med sina första religiösa bilder väckte han

en obetydligt vetenskaplig nollas alla tvivel och hela hjälplöshet, lika litet som en fisk rå för att den flyter, eller en spåna för att den rullar sig.»

Michael hade rest sig och stod upprikt, farligt nära takkanten, lik en mörk ståt över huvagelven. Bakom honom tornade sig nästan naturligt purpurgranna moln, vältrände upp och ned i himmelsna tosta anarki. Deras virvlande rörelser läto den mörka figuren framstå svindlande våghalsig.

»Låt om oss...» sade han, och tystnade plötsligt.

»Låt om oss vad?» frågade Arthur Inglewood och steg upp också han, ehuru mer försiktig. Hans vän tycktes förgäves söka efter ord.

»Låt om oss utifra några av de ting vi inte kan utifra», sade Michael.

I detta ögonblick sköto Innocent Smiths blonda hår och blossande ansikte upp genom vindsluckan, och han bad dem genast komma ned, där »skorstens» var i full gång.

SPANSKT MÅLERI

en sådan uppmärksamhet, att flera verk beställes av honom för stadens kyrkor. Ett av hans mest kända ungdomsverk är »Kristus avklädes på Golgata». I förgrunden spikar man samman korsat, medan kvinnorna stå som förlamade av sorg och fasa, i bakgrunden står en kompakt mur av soldater, medan mellanplanet fylles av Kristusfiguren i sin röda dräkt med ögonen uppåtsiktade, fylla av en inre smärta och handen med en patetisk åtbörd tryckt mot bröstet. Färgsammansättningen i dystert brunsvart, grönt, citrongult och rödviolet, de långa, liksom sträckta figurerna med sina smala ansikten, allvare, den patetiska upprivenheten — allt detta är för Greco typiska drag. Delvis kunna dessa förgå tillbaka på Tintoretto, men de ha här fått ett nytt uttryck.

Renässansens från det italienska måleriet försvinna så småningom — Greco blir helt spanjor. Hans motivval och människor äro helt spanska. Ingen har som han givit uttryck åt den brinnande, helt självuppgivande spanska religiositetens. Ett av spanska måleriets starka realism har han däremot förlämnat. Han lämnar den direkta naturtroheten mer och mer, den yttre bilden omformas ofta helt efter hans egen inre syn. Renässansens lugn och måtta, lagbundna uppbyggdhet och färgarmonin avlösas av en böljande komposition, där de kurvatiska linjerna följa och korsar varandra i ett egendomligt rytmskt spel. Figurerna bli allt längre och vridas och böjas ofta i våldsamma ställningar, ansiktena bli allt smalare, och de svarta ögonen brinna av en inre eld. Färgerna bli allt mer brutna och allt egendomligare, ibland skärande i sin sammansättning; ljuset släppts ibland på strålkastarlit, som av en modern regissör i ett sällsamt drama, så att figurerna liksom smälta till en darrande ljusfläck. Greco komponerar som en äkta barockkonstnär.

Grecos nadorna är en typiskt spansk skapelse. Hon är ej den sköna himladrottning, ljushyllt och blommande men samtidigt upphöjd med en atmosfär av lycka och harmoni omkring sig, som t. ex. Tizian och Rafael måla. Hon har heller inte gemensamt med den sydlandskt mörka, strålände madonna, som Murillo sedan skapar. Hon är tunn och spenslig, med ett egendomligt smalt och spetsigt ansikte. Doket ligger ofta neddraget över hennes ramsvarta hår, som skuggar det vita ansiktet. Hon är också ett extasens, ett den inre syrens barn. Det betyder föga om hennes djupsvarta ögon stå öppna eller skymmas av de tunga, sänkta ögonlocken — hon ser ändå intet av den yttre världen. Ett drag av melankoli, av djup sorgbundenhet ligger som en slöja över ansiktet och understrykes av färgen — ansiktets blekhet mot ögonens och härets svarta, dess gröna skuggor, dräkstens egendomligt brutna, dova röda ton, isättningarna av kall grönt, blått, citrongult, bakgrundens grå toner, som likt en tunn röksjöja svepas om det hela.

Visionära motiv uttryckes med förkärlek av Greco. — Kristus i Getsemane, Kristi uppståndelse, Den helige andes utgjutelse med de smala, långa figurerna kretsformigt ordnade i en tät, hopträngd rad, mörka mot de snävla, flämtande ljuslagor, som sväva som en ljuskrets över deras huvuden; Kristus på korsat med den liksom

självljysande vita kroppen med världsrymden. Besläktade med dessa motiv äro också en cykel apostlagestalter, alla spånt lysnande till en inre, för andra ohörbar röst. Det är den spanska hängivenheten och extasen, som hos Greco blivit rent visionärt utformad. Greco vill gripa och uppröra, föra människan utom sig själv och utom tillvarorna såvra gränser. Komposition, färg, uttryck — allt smälter hos honom samman till en egendomligt ny, bisarr och gripande konst.

Som porträttör har han en förmåga att ge en essande, syntetisk bild av modellen. Hans spanska storkonstnär mot de järnhårda ansikten, den fasta, på en gång grymma och sensuella munnen och de kalla ögonen, med dräkternas brun och gul brutna röda färg, påminnande om levrat blod, mot den grönsvarta, släta bakgrunden ger en skrämmande, förtärad bild av tidens sköningslösa fanatism. Men hans porträtt av spanska ädlingar med fina, besjälade drag, präglade av ädel humanitet, ge en annan bild, kanske lika sam även den, av tidens anlete.

Greco har som alla ovanliga människor, som gå sina egna vägar, bedömts helt olika av olika tider. Av sin samtid ärades han som en genial och nyskapande mästare. Men senare tider ha utdömt honom som okunnig och sensationell med felteckningar och färgsammansättningar, som man ej vill förläta honom. När våra dagars omvärdering kom, svängde omdömet lika starkt över åt motsatta sidan; man visade en benägenhet att utan vidare acceptera allt som stor och fulländad. En mera sansad kritik har påpekat Greco alla svaga punkter, som ej äro svåra att finna i hans mindre betydande verk — en maniererad stil med felteckningar, som ej alltid stärkas den konstnärliga helheten, färgsammansättningar som äro grella och smaklösa.

För den moderna konsten har Greco varit en av de stora förebilderna. Man kan med skäl anse honom som en av de första stora ljusmålarna; i en del av hans verk ha föremålen i viss mån mist sin påtagliga gripbarhet och blivit vibrerande ljus- och färgfläckar. För de franska impressionisterna vid 1800-talets mitt, som efterträdade en rent målerisk stil, blev han en lärofader. Greco hävdar konstnären oberoende av såväl doktriner som bundenhet av den omgivande verkligheten. Han omformar denna fritt efter den inre bild, han skapat sig själv, hans egen konstnärliga intention är hans enda rättsbörre. Det är samma krav, som den moderna konsten hävlat; då en uppväxande konstnärsgeneration i början av 1900-talet vände sig i stark opposition mot en ensidigt driven realism, som kändes som ett tvång på den fria skaparkraften. Rent formellt har ett starkt inflytande från Greco gjort sig gällande hos en del moderna konstnärer — samma utdragna figurer med det skeva perspektivet och de gröna skuggorna och en än starkare lust att omforma den mänskliga gestalten — att sträcka den, tänja den, lägga till och klippa av för att passa den i ett visst dekorativt system. Men detta är ett dock ytterligheter av mindre betydelse — det stora arvet från Greco är hävdandet av konstnärens suveränitet i förhållande till sitt stoff.

Gina Loeffler.